

Frisættelse af ældreplejen med borgeren i centrum

Indholdsfortegnelse

Forord	2
Dansk Erhvervs forslag til en frisættelse	3
Udfordringerne på ældreområdet udgør the perfect storm	5
De ældre skal have reel selvbestemmelse.....	7
Giv ældre mere frihed til at bo, som de vil	10
Der skal sikres større kontinuitet i plejen til den enkelte ældre	13
Afskaf al unødigt bureaukrati og kontrol	15
Leverandører skal have flere muligheder for at levere pleje	17

Forord

Danmark står midt i krisernes tid. Først ramte pandemien, dernæst energi-, klima- og biodiversitetskrisen, som kalder på store, grønne investeringer og ændrede levemåder. En økonomisk krise ulmer med en potentiel recession, høj inflation, stram finanspolitik og et minimalt finanspolitisk råderum. En tragisk krig i Europa fortsætter, hvilket fra Danmark kræver en markant øget finansiering af vores fælles forsvar. Kriserne griber ind i hinanden og bliver gensidigt forbundne og forstærket. Alt dette udfordrer det danske samfund, både strukturelt og menneskeligt. Nu kigger vi også ind i den næste store krise: En velfærdskrise i Danmark.

Den danske ældrepleje er fanget i et krydspres. I Danmark lever vi længere samtidig med, at vi bliver flere ældre og færre medarbejdere. Dertil kommer, at befolkningens forventninger til serviceniveauet stiger, og befolkningens tillid og tiltro til kvaliteten af plejen og omsorgen falder. Det er udfordringer, som vi har talt om længe, men nu er tiden inde til handling. Ellers blæser vores velfærdssamfund omkuld. Det kræver en grundlæggende forandring af den måde, som velfærden i dag styres, dokumenteres, kontrolleres og leveres på.

I Dansk Erhverv bakker vi op om regeringens ambitiøse planer for ældreområdet. Vi mener, at det er vigtigt at sætte borgeren i centrum og give større selvbestemmelse og frihed til borgerne. Samtidig skal der skabes gode rammer for dem, der leverer ældreplejen. Det er nødvendigt for at sikre en bedre velfærd i fremtiden. Derfor præsenterer vi her konkrete forslag til, hvordan vi kan realisere regeringens fem pejlemærker for ældreområdet. For at imødegå en velfærdskrise er der brug for et stærkt samarbejde og involvering af både det offentlige, det private, de selvejende institutioner og civilsamfundet på ældreområdet.

Dansk Erhverv er den største ikke-offentlige arbejdsgiverorganisation på ældreområdet og repræsenterer mere end 100 private- og selvejende leverandører af hjemmepleje, praktisk hjælp og plejehjemsydelse. Tilsammen er Dansk Erhvervs medlemmer arbejdsgivere for mere end 20.000 ansatte i ældreplejen, som hver dag bidrager med at sikre velfærd til danskerne.

Det er vores målsætning, at Danmark skal have verdens bedste ældrepleje. Derfor skal vi inddrage alle gode kræfter for at nå vores fælles mål om at have verdens bedste velfærdssamfund. Vi skal have politisk mod til at nytænke ældreområdet og sikre en ældrepleje med livskvalitet og livsglæde. Vi ved, at samarbejde og involvering af både det offentlige, det private, de selvejende institutioner og civilsamfundet er vejen frem. Derfor leverer Dansk Erhverv konkrete forslag til, hvordan vi kommer i mål med frisættelsen af ældreplejen og indfrier velfærdssambitionerne.

Gitte Lillelund Bech
Direktør, Dansk Erhverv

Dansk Erhvervs forslag til en frisættelse

Regeringen har med regeringsgrundlaget *Ansvar for Danmark (2022)* præsenteret høje ambitioner for en markant frisættelse af ældreområdet, der blandt andet skal give borgerne større frihedsgrader i valg af velfærd og services.

Regeringens ambitioner beror på fem pejlemærker:

1. De ældre skal have reel selvbestemmelse
2. De ældre skal have frihed til at bo, som de ønsker
3. Der skal sikres større kontinuitet i plejen til den enkelte ældre
4. Afskaf al unødigt bureaukrati og kontrol
5. Leverandører skal have flere muligheder for at levere pleje

Dansk Erhverv bakker op om regeringsambitionerne og præsenterer med dette udspil konkrete forslag til, hvordan regeringens fem pejlemærker på ældreområdet kan realiseres i et tæt og stærkt samarbejde mellem kommuner og de ikke-kommunale leverandører. Med blik for, at borgerne skal sættes i centrum for frisættelsen, og med blik for, at alle ressourcer skal bringes i spil. Det gælder på tværs af den offentlige og private sektor, de selvejende institutioner og civilsamfundet.

Hovedelementerne i Dansk Erhvervs forslag til en frisættelse på ældreområdet er opsummeret i nedenstående boks.

Dansk Erhvervs forslag til frisættelse på ældreområdet

De ældre skal have reel selvbestemmelse

- a. **En uvildig ældrevejlederfunktion skal styrke de ældres viden om egne rettigheder.** Efter en afgørelse om visitation af hjælp skal en ældrevejlederfunktion vejlede borgeren og pårørende om rettigheder og fritvalgsmuligheder.
- b. **Brugertilfredshed skal måles.** Det skal være muligt at følge de ældres trivsel samt vurdere den oplevede kvalitet af plejetilbuddet. Udviklingen af en model skal ske med inddragelse af praktikere og kan tage afsæt i et svensk forbillede¹.
- c. **Bedre information om borgerens frie valg.** Der skal foretages en revision af informationsmaterialet til borgeren om valgmuligheder i ældreplejen.
- d. **Bedre overblik og sammenligning mellem plejetilbud.** Plejehjemsoversigten skal udbygges med relevant information om plejetilbud.

De ældre skal have frihed til at bo, som de ønsker

- a. **Tilgængelighedsrenovering og fleksible boliger skal udbredes.** Tilgængelighedsrenovering skal i højere grad være muligt, og samtidigt skal der udvikles mere fleksible og fællesskabsfremmende boligformer, der kan afhjælpe ældres ensomhed og højne livskvaliteten.
- b. **Grundlaget for friplejeboliger skal styrkes.** Gennem en udvidet evaluering af friplejeområdet med fokus på takster skal der foretages en evaluering af, hvordan der skabes retvisende takstberegninger. Det skal skabe gode rammevilkår om fremtidens friplejeboliger. Evalueringen skal efterfølgende også omfatte hjemmehjælpsleverandørers takstafregning.

- c. **Udvid plejehjems mulighed for at levere pleje i tilknyttede boliger.** Friplejehjem og øvrige selvejende og private plejehjem skal kunne blive specifikt godkendt til at levere pleje til de boliger, der er tilknyttet det samlede plejehjemsbyggeri.

Der skal sikres større kontinuitet i plejen til den enkelte ældre

- a. **Det frie valg skal udvides til flere områder.** Det gælder rehabilitering og genoptræning efter serviceloven samt hjemmesygepleje efter sundhedsloven.
- b. **Visitationen skal tættere på borgeren.** Selvbestemmelsen skal styrkes gennem en tæt dialog mellem borger og medarbejdere i yderste led af kæden.
- c. **Tilbud i civilsamfundet skal tænkes systematisk ind i en samlet indsats for den ældre.** Civilsamfundsorganisationernes indsatser rummer et uforløst potentiale. Derfor skal kommunerne systematisk indtænke de rådgivnings- og aktivitetstilbud, som civilsamfundsorganisationerne i en pågældende kommune har målrettet ældreområdet. Dette gælder både når indsatserne bredt set skal tilrettelægges samt for aktiviteter gældende en specifik borger.

Afskaf al unødigt bureaukrati og kontrol

- a. **Unødige dokumentationskrav af arbejdsgange skal erstattes af meningsfuld rapportering udviklet af praktikere.** Det skal bidrage til at mindske unødigt bureaukrati i plejen. Udviklingen af dette skal foregå med inddragelse af praktikere, så de kan bidrage til, hvilken dokumentation og rapportering, der skal inddrages for at afspejle kvalitet i ældreplejen. Selvrapportering skal i første omgang afprøves i enkelte kommuner med inddragelse af både kommunale og ikke-kommunale leverandører.
- b. **Et styrket og uvildigt tilsyn.** Det statslige og kommunale ældretilsyn skal samles i et enkelt tilsyn. Tilsynet skal være værdiskabende og lærende for den enhed, der er genstand for tilsynet.

Leverandører skal have flere muligheder for at levere pleje

- a. **Level playing field med samme krav for samme tilbud.** Alle leverandører, uanset om de er kommunale eller ikke-kommunale, skal udarbejde årsregnskab.
- b. **Styrket retssikkerhed.** Der skal etableres en uafhængig kontrol- og vejledningsenhed under Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen.

Udfordringerne på ældreområdet udgør the perfect storm

Ældreområdet er en grundpille i det danske velfærdssamfund, og behovet for ældrepleje vil kun vokse i de kommende år i takt med, at vi heldigvis lever længere. Men flere ældre borgere kombineret med rekrutteringsudfordringer af social- og sundhedspersonale udfordrer mulighederne for at sikre en ældrepleje i fremtiden med livsglæde og livskvalitet. Derfor er vi nødt til at indrette og styre ældreområdet på en ny måde.

Der er ganske enkelt hverken penge eller medarbejdere til at yde den service, som samfundet yder i dag, hvis ikke indretningen af ældreområdet nytænkes. Allerede i dag er der problemer med at få enderne til at hænge sammen, og mange danskere er bekymrede for, hvilken service og pleje de kan se frem til, når de bliver ældre. Det er *the perfect storm*.

Infoboks 1

Ældreområdet defineres som en række sociale og sundhedsmæssige velfærdsydelser efter serviceloven, sundhedsloven og friplejeboligloven til ældre borgere. Det drejer sig f.eks. om hjemmehjælp, hjemmesygepleje og friplejehjem.

Demografisk træk og rekrutteringskrise

Der bliver flere og flere ældre i de kommende år. Ifølge den seneste befolkningsfremskrivning (Danmarks Statistik) vil der i 2030 være ca. 425.000 danskere i alderen fra 80 år og op. Det er en stigning på 46,2 pct. i forhold til 2022ⁱⁱ. Og samtidig forventes arbejdsstyrken fra 2022 til 2030 at falde med 0,3 pct, svarende til et fald på 11.000 medarbejdere. Hertil fremskriver Finansministeriet (2022), at Danmark i 2030 vil mangle omkring 10.400 SOSU-hjælpere og knap 7.000 SOSU-assistenten, når der sammenlignes med 2019ⁱⁱⁱ.

Den store stigning i antallet af ældre over 80 år kombineret med faldet i arbejdsstyrken udfordrer allerede i dag ældreplejen. Tal fra Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering viser således, at ca. hver tredje rekrutteringsforsøg på sundheds- og socialområdet var forgæves i perioden juni til november 2022^{iv}.

De ældre bliver mere udgiftstunge

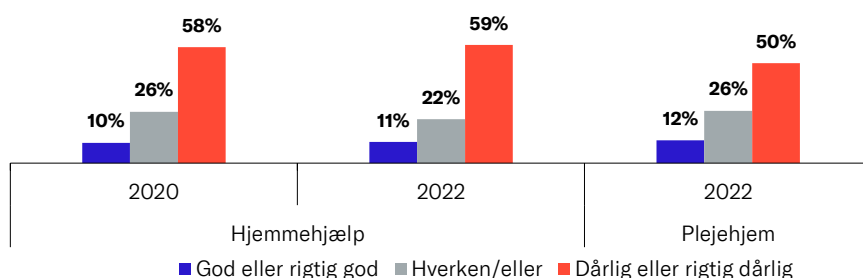
I 2021 blev der brugt i alt 50,8 mia. kr. på ældreområdet i Danmark. Det er en stigning på ca. 10 pct. siden 2018, hvor der blev brugt i alt 46,3 mia. kr.^v I 2021 udgjorde udgifterne til hjemmehjælp, plejehjem/-bolig, hjemmesygepleje, genoptræning, forebyggende hjemmebesøg og rehabilitering over 70 pct. af de samlede udgifter med et samlet udgiftsniveau på ca. 37 mia. kr. Med den demografiske udvikling forventes også sundheds- og plejeudgifterne til de 65+årige at stige i de kommende år. De kommunale udgifter forventes således at blive fordoblet fra 2019 og frem mod 2050: Fra 36,0 mia. kr. i 2019 til 51,2 mia. kr. i 2030 og 73,8 mia. kr. i 2050^{vi}. På den baggrund ser kommunerne ind i uoverstigelige budgetudgifter og -udfordringer, hvilket allerede kommer til udtryk i dag^{vii}.

¹ Der er tale om fremskrivninger af ændringer i efterspørgsel og udbud efter velfærdsmedarbejdere, dvs. at fremskrivningerne tager udgangspunkt i antal beskæftigede i udgangsåret (2019), der er uddannet inden for hvert velfærdsområde.

Danskernes forventninger til velfærden

Den store stigning i antallet af ældre frem mod 2030 lægger dertil pres på kvaliteten af ældreplejen, særligt i takt med at arbejdsstyrken falder. Alene 16 pct. af danskerne i alderen 60-69 år har i 2022 et godt eller rigtig godt indtryk af kvaliteten af hjemmehjælpen^{viii}. Dertil er det alene ca. hver tiende dansker i alderen 60-69 år, som i 2022 tror på, at kvaliteten af velfærdstilbud vil være god, når de selv får brug for den, jf. figur 1.

Figur 1: Hvordan tror du, at kvaliteten af de velfærdstilbud vil være, når du selv bliver ældre og får brug for den?

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, juni 2022.

Note: n = 1.007. Personer i alderen 60-69 år.

Det er bekymrende tal. Det er tal, der udtrykker en velfærdsudfordring i forhold til den danske ældrepleje. Og det skal tages seriøst, hvis ikke samfundskontrakten og opbakningen til den danske velfærdsmodel skal erodere.

Frisættelse af ældreområdet er bydende nødvendigt

Lave forventninger til fremtidens velfærd, flere ældre og mangel på medarbejdere betyder, at der må tænkes anderledes. Det betyder, at der skal tages et grundlæggende opgør med den måde, som ældreplejen i dag styres, dokumenteres, kontrolleres og leveres på.

Der er brug for et endnu stærkere samarbejde på tværs af kommunale og ikke-kommunale velfærdsaktører samt et stærkt samarbejde på tværs af sundheds- og ældresektoren, som sundhedsstrukturkommissionen også lægger op til^x. Her er det centralt, at alle velfærdsaktører bliver tænkt ind, så vi får den optimale ressourceudnyttelse. Dertil er der brug for frihed til faglighed for medarbejdere og ledere. Og der er behov for fair og lige konkurrencevilkår, så alle kræfter kan komme bedst muligt i spil med henblik på at løfte ældreområdet.

Sådan kan Danmark bevæge sig fra en velfærdsstat til et velfærdssamfund. Sådan kan Danmark understøtte, at den ældre får kontinuitet og tryghed i hverdagen samt selvbestemmelse og valgfrihed. Sådan kan kommuner og alle velfærdsaktører sammen sikre, at den ældre får en tilværelse med livsglæde og livskvalitet.

De ældre skal have reel selvbestemmelse

Regeringen ønsker at give de ældre reel selvbestemmelse over egen alderdom. Den ambition harmonerer heldigvis også med befolkningens ønsker. En undersøgelse fra Dansk Erhverv (2020) viser, at 96 pct. af de adspurgte borgere finder det vigtigt, at de selv kan være med til at planlægge eget pleje- og omsorgsforløb^x.

De ældres reelle selvbestemmelse om egne ønsker og behov skal derfor styrkes. Det kræver dog, at to centrale forudsætninger bliver opfyldt. Dels skal den ældres viden om egne rettigheder styrkes. Dels skal den ældre have bedre overblik over sine forskellige valgmuligheder i plejen og en mere dybdegående information om indholdet i det enkelte plejetilbud. Her er det frie valg centralt, da fritvalgsordningen giver de ældre mulighed for selv at bestemme, hvordan de ønsker at tilrettelægge eget liv.

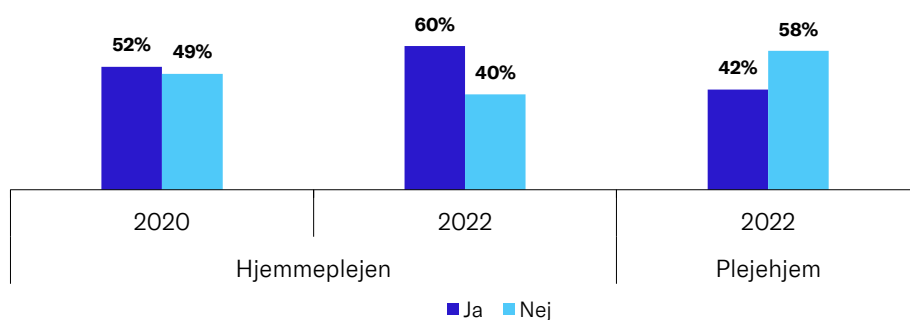
Infoboks 2

Fritvalgsordningen på ældreområdet betyder, at kommunen har pligt til at skabe grundlag for borgerens frie valg af leverandør af madservice, personlig og praktisk hjælp og plejebolig.

Fritvalgsordningen skaber fundamentet for, at de ældre får selvbestemmelse. Selvom ordningen er veletableret i dag, så kender en stor del af de ældre rent faktisk ikke til deres muligheder for frit at vælge^{xi}. Dansk Erhvervs Ældreundersøgelse (2022) viser, at mindst fire ud af 10 af de adspurgte ikke kender til fritvalgsordningen, jf. figur 2.

Figur 2:

Kender du til fritvalgsordningen for hhv. hjemmeplejen og plejehjem?

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, juni 2022.

Note: n = 1.007. Personer i alderen 60-69 år.

Det manglende kendskab til fritvalgsordningen skal tages seriøst. De ældres selvbestemmelse bliver undergravet, når ældre ikke kender deres ret til forskellige valgmuligheder.

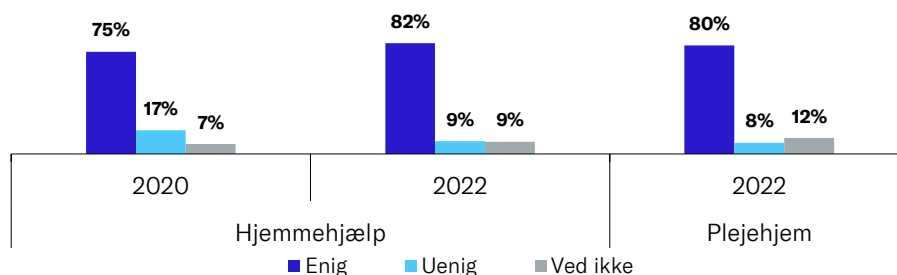
Infoboks 3

Det følger af vejledning nr. 2 til serviceloven, jf. pkt. 146, at kommunerne har pligt til at oplyse borgerne om mulighederne for frit valg af leverandør af hjemmehjælp. Det kan f.eks. ske på den enkelte kommunes hjemmeside, mundtligt eller ved udlevering af en folder. Kommunerne skal dog imidlertid sikre, at informationen tilpasses den enkelte borgers forudsætninger, hvorfor det kan være nødvendigt at anvende forskellige oplysningsmedier sideløbende.

Dansk Erhvervs Ældreundersøgelse (2022) viser samtidig, at fritvalgsordningen er vigtig. Otte ud af 10 af de adspurgte svarer således, at fritvalgsordningen er vigtig for deres velfærd, jf. figur 3.

Figur 3: Er fritvalgsordningen vigtig på hhv. hjemmehjælps- og plejehjemsområdet?

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, juni 2022.

Note: n = 1.007. Personer i alderen 60-69 år. Enige dækker over helt enig og overvejende enig. Uenig dækker over overvejende uenig og helt uenig.

Den udbredte tilfredshed blandt danskerne med fritvalgsordningen kommer derudover til udtryk ved, at 40 pct. af de borgere, som visiteres til hjemmehjælp, gør brug af det frie valg^{xii}. Det viser, at de ældre i stor udstrækning benytter muligheden for selv at vælge.

Hvis Regeringens målsætning om at give de ældre reel selvbestemmelse skal opfyldes, er der behov for, at oplysninger om det frie valg bedre når de ældre. Kun på den måde kan de ældre træffe oplyste og bevidste valg, som passer bedst til den enkeltes livssituation.

Dansk Erhverv foreslår

- a. **En uvildig ældrevejlederfunktion skal styrke de ældres viden om egne rettigheder.** Efter en afgørelse om visitation af hjælp skal en ældrevejlederfunktion kunne vejlede borgeren og pårørende, hvis der er tvivl om deres muligheder, rettigheder og klageadgange, som det kendes fra patientvejlederen på sundhedsområdet. Det skal sikre, at den ældre kan bruge sine rettigheder baseret på nøgleoplysninger om kvalitet og tilfredshed. Ældrevejlederen skal være uvildig, så der ikke sker en sammenblanding af roller.
- b. **Brugertilfredshed skal måles.** Det skal være muligt at følge de ældres trivsel samt vurdere den oplevede kvalitet af plejetilbuddet. Det skal give den ældre mulighed for at sammenligne kvalitet på tværs af tilbud, når der skal vælges plejetilbud. Udviklingen af en model skal være med inddragelse af praktikere og kan være efter svensk forbillede^{xiii}. Brugertilfredshedsmålinger indgår allerede på aggregeret niveau i Social-, Bolig- og Ældreministeriets *Redegørelse om ældreområdet 2023*^{xiv}.
- c. **Bedre information om borgerens frie valg.** Der skal foretages en revision af oplysningsmaterialet, som landets kommuner anvender til at oplyse borgerne om deres rettigheder og muligheder ved visitation til ydelser på ældreområdet. Som det er i dag, har kommunalbestyrelsen frihed til at bestemme, om informationen til borgeren skal fremgå på kommunens hjemmeside, adresseres mundtligt eller ske ved udlevering af en folder. Kommunalbestyrelsen skal imidlertid sikre, at informationen tilpasses den enkelte borgers forudsætninger. Selvom der mange steder er et velfungerende kommunalt og ikke-kommunalt samarbejde, er der brug for, at kommunens informationsforpligtigelse styrkes ved at indsætte en direkte vejledningspligt i loven om at oplyse borgeren om fritvalgsleverandører. På den måde sikres den ældre individuelt den nødvendige information om rettigheder og muligheder.
- d. **Bedre overblik og sammenligning mellem plejetilbud.** Det varierer en del fra kommune til kommune, hvilken information der findes om plejehjem mv. på kommunens hjemmeside^{xv}. Derfor skal plejehjemsoversigten udbygges, så der skabes ét samlet digitalt overblik over ældretilbud i kommunen, hvor borgeren let kan danne sig et overblik over diverse tilbud. Plejehjemsoversigten skal udvides i bredden med flere af de tilbud, som borgerne kan vælge mellem. Plejehjemsoversigten skal også udvides i dybden med flere informationer om det enkelte tilbud, herunder f.eks. pris, sygefravær, kvalitet, medarbejder- og brugertilfredshed.

Giv ældre mere frihed til at bo, som de vil

Med flere ældre i de kommende år ser Danmark ind i et markant øget behov for plejeboliger. I 2030 vil der forventeligt blive behov for næsten 7.500 plejeboligspladser^{xvi}.

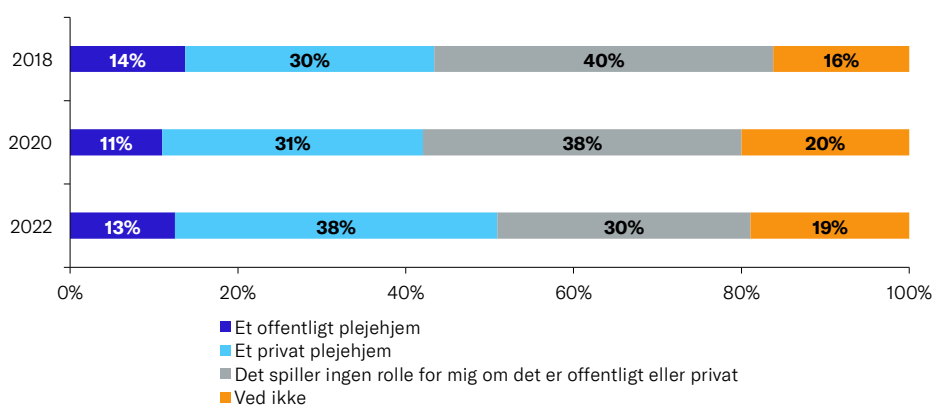
Infoboks 4

Når borgeren er visiteret til en plejebolig, kan denne frit vælge mellem friplejehjem, selvejende plejehjem på driftsoverenskomst og kommunale plejehjem på tværs af kommunegrænser. Derudover har det ingen økonomiske konsekvenser for borgeren, om denne vælger et friplejehjem, selvejende plejehjem på driftsoverenskomst eller et kommunalt plejehjem.

Det giver kapacitetsudfordringer i landets kommuner, hvor de i forvejen lange ventelister til plejeboligerne kun vil blive længere, hvis ikke der tænkes nyt^{xvii}. Foruden kapacitetsudfordringer kommer der også forskellige ønsker fra de ældre i forhold til deres boligsituation.

Således viser Dansk Erhvervs undersøgelse (2022), at otte ud af 10 af de 82+ årige ønsker at blive boende i eget hjem så længe som muligt^{xviii}. Derudover har danskerne forskellige præferencer til, hvor og hvordan de gerne vil bo i fremtiden, jf. figur 4.

Figur 4: Hvis du skulle træffe en beslutning i dag, ville du så vælge et offentligt eller privat plejehjem?

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, juni 2022.

Note: n = 1.007. Personer i alderen 60-69 år.

Undersøgelsen understreger, at de ældre ønsker friheden til at bestemme, hvordan de vil bo, som regeringen også har sat som ambition. Denne frihed bliver i dag særligt hæmmet af to problematikker: En begrænset ramme til tilgængelighedsrenoveringer af almene boliger og en mangelfuld takstberegning.

Den begrænsede økonomiske ramme til at sikre større tilgængelighed i flere almene boliger betyder ofte, at den ældre er nødsaget til at flytte bolig, hvis denne får et tungere plejebæhov eller en funktionsnedsættelse. Renoveringerne skal derfor prioriteres politisk, når renoveringsrammerne i Landsbyggefonden forhandles, så flere boliger bliver gearret til, at ældre med dårligt helbred og nedsat funktionsevne kan bo der gennem hele alderdommen og få den nødvendige pleje. Samtidig er der behov for at udvikle mere fleksible boligformer, som kan aktivere civilsamfundet og skabe nye fællesskaber, der kan afhjælpe ensomhed og højne livskvaliteten blandt de ældre.

Derudover udfordres de ikke-kommunale velfærdsaktører på friplejeområdet særligt af mangelfulde omkostningsberegninger, da fastsættelsen af afregningspriserne for friplejehjemmene hænger direkte sammen med kommunernes omkostningsberegninger. Selvom der i mange af landets kommuner er et velfungerende samarbejde med de ikke-kommunale leverandører, så viser Dansk Erhvervs undersøgelse af kommunernes afregningspriser til friplejeboligleverandører på tværs af 23 kommuner, at afregningsprisen varierer med knap 900 kr. i døgnet pr. borger^{xx}. Denne variation finder Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE) tilsvarende i sin rapport fra 2023 *Evaluering af afregningssystemet for friplejehjem*, hvor døgntaksten varierer med 39 pct. hos de adspurgte friplejehjem^{xx}. På friplejeområdet kan selv små forskelle i en døgntakst have stor betydning for et friplejehjems økonomi, og underbetaling kan betyde, at friplejehjem skal levere den samme service som kommunale aktører til en lavere takst. Den nye vejledning til beregning af friplejeboligtakster, som Kommunernes Landsforening har offentliggjort, er dog et vigtigt første skridt i den rigtige retning^{xxi}.

Det er bydende nødvendigt både at styrke en korrekt takstafregning for friplejehjem og udvide muligheden for fleksible boliger og tilgængelighedsrenoveringer. Selvom der allerede er mange velfungerende samarbejder i kommunerne, er det centralt, at samarbejdet styrkes mellem kommunerne og ikke-kommunale leverandører. På den måde kan Regeringens ambition blive indfriet, således, at de ældre kan få frihed til at bo, som de vil.

Dansk Erhverv foreslår

- a. **Tilgængelighedsrenovering og fleksible boliger skal udbredes.** Den almene boligsektor skal have bedre muligheder for tilgængelighedsrenoveringer. Renoveringerne skal prioriteres politisk, når renoveringsrammerne i Landsbyggefonden forhandles, så flere boliger er gearret til, at ældre med dårligt helbred og nedsat funktionsevne kan bo der gennem hele alderdommen og få den nødvendige pleje. Samtidig er der behov for at udvikle mere fleksible boligformer, som kan aktivere civilsamfundet og skabe nye fællesskaber, der kan afhjælpe ensomhed og højne livskvaliteten, herunder f.eks. i form af boliger med gode fællesarealer med mulighed for at afholde fællesaktiviteter, og flergenerationsboliger, hvor ældre bor sammen med unge mennesker. De fællesskabsfremmende boformer kan fremme, at flere borgere kan hjælpe hinanden og mindske behovet for hjælp.
- b. **Grundlaget for friplejeboliger skal styrkes.** Friplejehjem er en stor del af svaret på manglen på plejeboliger. Der skal skabes gode rammevilkår om fremtidens friplejeboliger, så der sikres tryghed og stabilitet. Med stor variation i

kommunernes døgntakster til friplejeboligleverandører er der grundlag for at udvide VIVEs evaluering af afregningssystemet med en egentlig evaluering af, hvordan der skabes retvisende takstberegninger med alle direkte og indirekte omkostninger, så de ikke-kommunale leverandører får samme takster, som modsvarer kommunernes egne omkostninger – hverken mere eller mindre. Der bør fremadrettet også blive udarbejdet en tilsvarende evalueringen af hjemmehjælpsleverandørers takstafregning.

- c. Udvid plejhjems mulighed for at levere pleje i tilknyttede boliger.** Friplejehjem og øvrige selvejende og private plejhjem skal kunne blive specifikt godkendt til at levere pleje til de boliger, der er tilknyttet det samlede plejhjemsbyggeri. I dag skal friplejehjem og øvrige selvejende og private plejhjem kunne levere pleje til hele kommunens borgere, hvis plejhjemmene også ønsker at levere pleje til de boliger, der er tilknyttet det samlede plejhjemsbyggeri.

Der skal sikres større kontinuitet i plejen til den enkelte ældre

Kontinuitet, det samme plejepersonale og tryghed for den ældre. Det er vitale elementer for, at de ældre oplever et større nærvær og får større livsglæde. Men de ældres mulighed for frit at vælge mellem leverandører er i dag begrænset i serviceloven og sundhedsloven.

Infoboks 5

Lovgivningen vedrørende fritvalgsordningen omfatter praktisk hjælp, personlig pleje, plejebolig og madservice. Det er op til kommunerne at bestemme, om den ældre skal have mulighed for at gøre brug af fritvalgsordningen inden for rehabilitering (§ 83a) og genoptræning (§ 86) efter serviceloven samt hjemmesygepleje (§ 138) efter sundhedsloven. Den smalle lovgivning betyder, at ældre ofte ikke kan vælge samme leverandør og personale til at levere ovenstående ydelser. Det hæmmer kontinuiteten, forebyggelse og trygheden for den enkelte ældre.

Det betyder, at de ældre ikke reelt har mulighed for selv at bestemme hvilke leverandører og personale, der skal parkere i indkørslen og komme ind over dørtrinnet i den ældres eget hjem. Det udfordrer regeringens pejlemærke om, at der skal sikres større kontinuitet i plejen og hjælpen til den enkelte ældre.

Med begrænsningen af fritvalgsordningen kan den ældre ikke som udgangspunkt vælge samme leverandør og samme team til at levere både hjemmehjælp og hjemmesygepleje. På den måde kan kommunal praksis og en smal lovgivning komme i vejen for kvalitet og kontinuitet til borgeren, som ifølge VIVE ikke blot er *nice to have*, men derimod et *need to have*^{xxii}. Dertil mener 88 pct. af de adspurgte i Dansk Erhvervs undersøgelse (2020), at de finder det vigtigt, at det er samme plejepersonale, som de møder hver gang^{xxiii}.

For at kunne indfri regeringens ambition om at sikre større kontinuitet i den hjælp og pleje, som den ældre modtager, er et styrket frit valg på tværs af paragraffer et nødvendigt tiltag. Hvis alle velfærdsaktører, uanset ejerskab, skal kunne levere ældrepleje af høj kvalitet og kontinuitet til de ældre, er det nødvendigt, at ikke-kommunale leverandører skal have mulighed for at levere de samme velfærdsydelser i morgen, som ellers i dag er forbeholdt det offentlige.

Dansk Erhverv foreslår

- a. **Det frie valg skal udvides til flere områder.** Det gælder rehabilitering (§ 83a) og genoptræning (§ 86) efter serviceloven samt hjemmesygepleje (§ 138) efter sundhedsloven. Det skal give borgeren valgfrihed og mulighed for kontinuitet.
- b. **Visitationen skal tættere på borgeren.** Det skal bringe beslutningerne om plejebehov tættere på borgeren og medarbejderen, hvilket vil give et langt større fokus på både kontinuitet for den ældre og medarbejdernes faglighed. Det skal gælde hele ældreplejen, så borgere på tværs af offentlige, private og selvejende

leverandører får gavn af forslaget. Der skal sikres sammenhæng mellem en uvildig visitation tættere på borgeren og afregningsmodeller, så borgerens frie valg understøttes. VIVE peger i deres seneste rapport *Visitation på ældreområdet* (2023) på udfordringsbilledet inden for visitationsmodellen. Det giver et stærkt grundlag for at fortsætte udviklingen af en uvildig og borgernær visitation^{xxiv}.

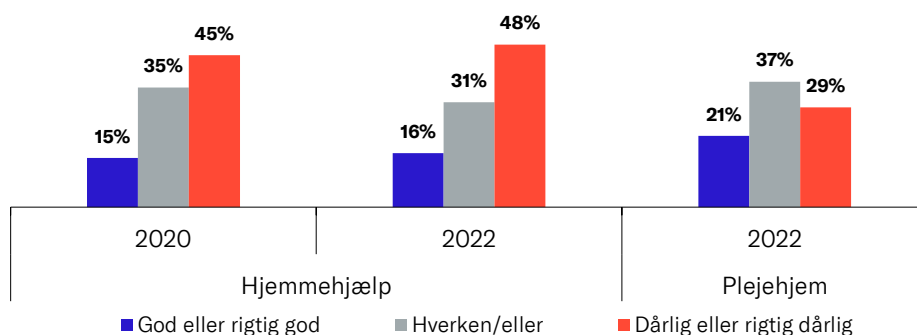
- c. Tilbud i civilsamfundet skal tænkes systematisk ind i en samlet indsats for den ældre.** Civilsamfundsorganisationernes indsatser rummer et uforløst potentiale, der vil være et nødvendigt og værdiskabende supplement på ældreområdet, og som blandt andet vil være et løft til de ældre, der står uden store personlige netværk og mange pårørende. Derfor skal kommunerne systematisk indtænke de rådgivnings- og aktivitetstilbud, som civilsamfundsorganisationerne i en pågældende kommune har målrettet ældreområdet, når indsatserne på ældreområdet bredt set og aktiviteterne for en specifik borger skal tilrettelægges.

Afskaf al unødigt bureaukrati og kontrol

Næsten halvdelen af de adspurgte danskere i Dansk Erhvervs Ældreundersøgelse (2022) har et dårligt eller rigtig dårligt indtryk af hjemmehjælpen i ældreplejen. På plejehjemsområdet gælder det, at cirka hver tredje adspurgte dansker har et dårligt eller rigtig dårligt indtryk, jf. figur 5.

Figur 5: Hvad er dit overordnede indtryk af kvaliteten af de velfærdstilbud, som ældre modtager i dag?

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, juni 2022.

Note: n = 1.007. Personer i alderen 60-69 år.

Det udstiller en enorm velfærdsudfordring. Selvom ældreplejen er bedre end sit rygte, er der behov for at bringe tilliden og kvaliteten af velfærden tilbage.

Derfor skal regeringen – i tråd med regeringens egne ambitioner – sammen med Folketinget styrke medarbejdere og ledere gennem en omfattende afbureaukratisering og autonomisering ved at fjerne al unødigt bureaukrati og kontrol. Sådan kan medarbejderne og lederne få frihed til at bruge deres faglighed uden at bruge deres ressourcer på unødvendig dokumentation og stram tidsstyring, som størstedelen af medarbejderne i ældreplejen mener, at de bruger for meget tid på^{xxv,xxvi}.

En del af dokumentationen i ældreplejen opleves som værende meningsfuld, fordi den understøtter medarbejderne i at yde en god pleje og omsorg for borgerne. Men der er også dokumentation, som er både unødvendig og meningsløs, fordi formålet med dokumentationen ikke er tydeliggjort tilstrækkeligt, eller fordi medarbejdere oplever at skulle dokumentere det samme flere gange^{xxvii}. I forlængelse af dette anerkender Dansk Erhverv, at det kan være svært at pege på konkrete bureaukratiske benspænd i dag for at levere pleje i verdensklasse. Derfor

mener Dansk Erhverv, at en dokumentation, som hænger sammen med kvalitetskrav, skal gentænkes fra bunden med involvering af praktikere.

Der er mange hensyn og ønsker til dokumentation i ældreplejen, som løbende forandrer sig, og det skaber en risiko for, at nye hensyn og behov for politisk handling bliver til yderligere dokumentationskrav, fordi der ikke samtidig bliver set på de eksisterende krav og regler. Derfor skal rapportering og dokumentation tage udgangspunkt i medarbejdernes og den ældres hverdag og behov samtidig med, at det er nødvendigt at sikre efterlevelse af centrale kvalitetsmål.

Dansk Erhverv foreslår

- a. **Unødige dokumentationskrav af arbejdsgange skal erstattes af meningsfuld rapportering udviklet af praktikere.** Formatet for den fremtidige rapportering skal på sigt udarbejdes og indsamles nationalt og skal understøtte både borgerens frie valg og produktion af ensartede data, der kan bidrage til udvikling af nye løsninger. Det skal erstatte dokumentationskrav og mindske bureaukratiet for medarbejderne i plejen. Udviklingen af dette skal foregå med inddragelse af praktikere, der kan bidrage til, hvilken dokumentation og rapportering som giver bedst mening i forhold til at afspejle kvalitet. Selvrapportering skal i første omgang afprøves i enkelte kommuner med inddragelse af både kommunale og ikke-kommunale leverandører.
- b. **Et styrket og uvildigt tilsyn.** Der føres i dag en række forskellige tilsyn på ældreområdet, der har både et driftsorienteret og personrettet sigte. Udover Arbejdstilsynet og Det sundhedsfaglige tilsyn og Ældretilsynet under Styrelsen for Patientsikkerhed fører kommunerne også tilsyn med en række aktører på ældreområdet. Det indebærer, at kommunerne i et vist omfang fører tilsyn med sig selv. Udover, at det er uhensigtsmæssigt, at kommunerne både visiterer, driver og fører tilsyn med ældreplejen, betyder den fragmenterede struktur også, at der mangler ensartethed i brugen af tematiske tilsyn, forskellige metoder, brug af påbud og andre sanktioner overfor forskellige virksomhedsformer. Tilsynet skal være værdiskabende og lærende for den enhed, der er genstand for tilsynet. Derfor bør tilsynsmodellens grundlæggende pligt være at gennemføre et lærende tilsyn efter princippet om, at tilsynets formål er at konstatere tilstanden ved enheden samt guide den enkelte enhed til at blive bedre. Tilsynet med ældreområdet bør fjernes fra kommunerne og lægges over i et dialogbaseret og lærende statsligt tilsyn.

Leverandører skal have flere muligheder for at levere pleje

Forudsætningen for at udvide det frie valg for borgeren er fair og lige vilkår for både kommunale og ikke-kommunale velfærdsaktører. Med fair og lige vilkår kan alle velfærdsaktører tilbyde borgerne et reelt frit valg og den bedst mulige pleje og velfærd.

Selvom der er mange velfungerende samarbejder mellem kommuner og ikke-kommunale leverandører, så betyder manglende åbenhed om kommunernes økonomi, at ikke-kommunale velfærdsaktører er udfordret på at levere velfærd til borgerne. De risikerer med mangelfulde takstberegninger at blive underbetalt for deres ydelser til borgerne, og dermed skulle levere den samme eller bedre service til en lavere pris. Uden åbenhed om kommunernes økonomi er det ikke muligt at gennemskue, om de ressourcer, vi har til rådighed, bruges bedst muligt.

Det kan i sidste ende betyde, at velfærdsleverandørerne ikke kan opretholde deres plejevirk-somhed og med dem forsvinder grundlaget for borgernes frie valg.

Dansk Erhverv foreslår

- a. **Level playing field med samme krav for samme tilbud.** For at skabe sammenlignelighed mellem de kommunale og ikke-kommunale tilbud skal kommunernes egne tilbud på ældreområdet omfattes af krav om udarbejdelse af årsregnskab på lige fod med ikke-kommunale leverandører.
- b. **Styrket retssikkerhed.** Det skal være muligt at efterprøve kommunernes beregningsgrundlag til ikke-kommunale leverandører. Det vil øge retssikkerheden for leverandører til kommunen samt skabe den transparens, der lige nu mangler i kommunernes prissætning af egne ydelser. Der er i mange af landets kommuner et velfungerende samarbejde mellem kommunen og ikke-kommunale leverandører, men samtidig er der behov for at styrke retssikkerheden for leverandører til kommunen. Derfor skal der etableres en uafhængig kontrol- og vejledningsenhed under Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen.

Vi handler på vegne af vores medlemmer

I Dansk Erhverv handler vi hver dag på vegne af 18.000 medlemsvirksomheder og flere end 100 brancheforeninger. Vi er erhvervsorganisation og arbejdsgiverforening for et af verdens mest handlekraftige erhvervsliv.

Vi tilbyder rådgivning inden for medarbejder- og virksomhedsforhold og politisk gennemslagskraft. Vores indsatser bygger på medlemmernes aktive deltagelse i netværk og udvalg.

I Dansk Erhverv arbejder vi hver dag for, at Danmark bliver verdens bedste land at drive virksomhed i. Til gavn for arbejdspladser, velstand og Danmark i fremgang.

Vi arbejder for et Danmark med sammenhængskraft og handlekraft.

Slutnoter

- i [Öppna jämförelser – Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? - Socialstyrelsen](#)
- ii [Letter \(danskerhverv.dk\)](#)
- iii [Økonomisk Analyse: Mekaniske fremskrivninger af udbud af og efterspørgsel efter velfærdsmedarbejdere \(fm.dk\)](#)
- iv [Rekrutteringssurvey marts 2023 \(star.dk\)](#)
- v [Notat \(sm.dk\)](#)
- vi [Ældreboom sætter sundheds- og plejeudgifter under hårdt pres \(kl.dk\)](#)
- vii [Kommunernes økonomi er presset usædvanligt tidligt på året | Indland | DR](#)
- viii [Letter \(danskerhverv.dk\)](#)
- ix [Sundhedsstrukturkommissionen er nedsat | Indenrigs- og Sundhedsministeriet \(sum.dk\)](#)
- x [velfard-for-de-kommende-aldre.pdf \(danskerhverv.dk\)](#)
- xi [Servicetjek-af-det-frie-valg-paa-aeldre.pdf \(sum.dk\)](#)
- xii [Modtagere visiteret til hjemmehjælp, frit valg, der benytter privat leverandør efter område, ydelsestype, alder og køn - Statistikbanken - data og tal](#)
- xiii [Öppna jämförelser – Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? - Socialstyrelsen](#)
- xiv [Notat \(sm.dk\)](#)
- xv [Servicetjek-af-det-frie-valg-paa-aeldre.pdf \(sum.dk\)](#)
- xvi [Kommunernes behov for flere plejeboliger frem mod 2030 \(danskerhverv.dk\)](#)
- xvii [Redegoerelse om aeldreomraadet 2022.pdf \(sm.dk\)](#)
- xviii [16064-bl-rapport-boliger-til-hele-livet-295677_1_1.pdf](#)
- xix [tendensen-fortsatter-stor-variation-i-afregningspriser.pdf \(danskerhverv.dk\)](#)
- xx [Evaluering af afregningssystemet for friplejehjem \(vive.dk\)](#)
- xxi [Vejledning til beregning af friplejeboligtakster \(kl.dk\)](#)
- xxii [Kontinuitet er ikke nice to, men need to - VIVE](#)
- xxiii [velfard-for-de-kommende-aldre.pdf \(danskerhverv.dk\)](#)
- xxiv [Visitation på ældreområdet - VIVE](#)
- xxv [Arbejdsvilkår i ældreplejen: Mere dokumentation og mindre tid til social omsorg - VIVE](#)
- xxvi [En ældrepleje med tid til omsorg – Afrapportering fra det rådgivende panel, ekspertgrupper og borgermøder \(sm.dk\)](#)
- xxvii [Registrering og dokumentation i ældreplejen pdf \(5\).pdf](#)